

THE JEWISH COMMUNITY OF CRAIOVA. A BRIEF ECONOMIC PRESENTATION*

Georgeta Ghionea

3rd Degree Scientific Researcher, PhD, “C. S. Nicolăescu-Plopșor” Institute for Research in Social Studies and Humanities from Craiova, of the Romanian Academy

Abstract: In our endeavour, we have tried to shed a new light on the history of commerce from Craiova, accentuating the activity of “the Jews entrepreneurs”, who functioned in the locality. The information gathered until the present moment, indicates the living within the community, besides the Romanians of majority, of some families of Jews, not very numerous, but well-organised, who enjoyed financial stability, and who became renowned as a significant presence in the economic dynamic of the locality. The reconstruction of the most important moments was realised owing to the documents kept in the archives, and few written confessions, and we have the firm conviction that the lists that we have drawn-up can be made complete in the future, with relevant names and facts, in certain periods of time.

Keywords: Craiova, Dolj county, Jew, economic evolution, entrepreneur

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea Craiova devine un oraș agreabil pentru negustori, meșteșugari și mici industriași. Morile și brutăriile ocupau un loc important în cadrul industriei locale, tăbăcăriile și-au diversificat producția, pentru prelucrarea lemnului existau ateliere în care se fabricau trăsuri și mobilă la comandă, iar pe principalele artere de comunicație se întâlneau la tot pasul manufacturi, coloniale, galanterii, pielării, papetării, cesornicării, bijuterii, pescării etc. Un rol important în formarea și consolidarea orașului, și în evoluția acestuia l-au avut, alături de români, comunitățile de străini: greci, bulgari, sârbi, evrei, nemți, francezi, englezi ș.a.

În evoluția economică a orașului Craiova, întreprinzătorii evrei¹ – de care ne vom ocupa în materialul de față – s-au remarcat ca negustori, industriași, bancheri, comercianți, funcționari, medici, avocați, tipografi etc. Am încercat, cu această ocazie, să urmărim ocupațiile evreilor craioveni, așa cum sunt ele consemnate în informațiile statistice, în documentele de arhivă și în diferite surse edite.

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, în Registrul Camerei de Comerț Craiova erau înregistrate opt *manufacturi en gros*, cele mai căutate aparținând evreilor. Sub firma comercială „Benvenisti&Eskenasy” și având parteneri pe Israel Eschenasy și Iacob Isak Benvenisti, în str. Lipscani, la nr. 30, a funcționat între anii 1881-1919 cea mai importantă

* Materialul de față face parte din programul de cercetare: *Dezvoltarea economico-socială, politică și culturală a Olteniei istorice, condiție a integrării în comunitatea euroregiunilor*, proiectul: *Amprinta minorităților etnice asupra dezvoltării sociale și economice a Olteniei (1866-1948)*.

¹ În ceea ce privește importanța și numărul ei, comunitatea evreiască din Craiova a fost printre cele mai mari din Oltenia. Numărul evreilor din mediul urban a cunoscut o creștere constantă. Dacă în anul 1838, la Craiova erau consemnați 495 de evrei, la recensământul din anul 1899, în localitate erau înscrși 2.891 de evrei, în *Etnolog Emil Țîrcomnicu, Folclorist Florența Simion, Aspecte istorice și etnologice ale minorităților din Oltenia. Crediințe, obiceiuri și tradiții*, în Carmen Ionela Banța (coord.), *Minoritățile din Oltenia. Studii culturale*, Târgoviște, Editura Bibliotheca Târgoviște, 2015, p. 49.

manufactură en gros². În aceeași perioadă, frații Așer Eskenasy sunt menționați la Camera de Comerț cu o manufactură în str. Unirii și cu activitate din anul 1884. Aceeași listă îl consemnează, pentru finele secolului al XIX-lea (1863), pe Ioseph Eskenasy, care își desfășura activitatea în str. Lipscani. Societățile administrate de Mircouch&Max de Mayo, cu sediul în str. Unirii, și anul de debut 1890, Rafael I. Penchas, în str. Copertari, nr. 9, și anul de începere 1865³ și Avram Cohen⁴ încheie lista manufacturilor en gros, administrate de evrei în localitatea Craiova.

Pentru sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, statisticile studiate înregistrează, în orașul Craiova, 50 de *manufacturi en detail*. Nu suntem în măsură să îi precizăm pe toți proprietarii acestora, dar putem aminti câțiva evrei, identificați de noi, în sursele studiate. Pe str. Elca, la nr. 1, în anul 1890 activa Osias Silberberg⁵. În imediata vecinătate, la nr. 2 și aproximativ în aceeași perioadă de timp (1892) și-a deschis societatea Asher Bercovici, iar la nr. 3, David A. Penchas funcționa cu același obiect de activitate încă din anul 1885⁶. În str. Lipscani, au funcționat manufacturile administrate de către Bernard Feldman, Leon I. Baruch și Eschinazi A. Efraim⁷, iar în str. Justiției, din anul 1897 este consemnată manufactura lui Iancu I. Eskenasy⁸.

În domeniul *confecțiilor de dame*, a activat evreul David Baruch, cu sediul în str. Copertari, nr. 41 și cu societatea înmatriculată încă din anul 1862⁹. *Hăinarii* cei mai cunoscuți au fost A. Braunștein, Bernard Ioseph, Haim Schevach și Isac Bernștein¹⁰. Nu a trecut neobservat nici *magazinul de modă* administrat de Hermina Goldemberg, din str. Lipscanii Noi, nr. 197, care era cunoscut încă din anul 1893.

Din cei șase *pălării* înregistrați în listele Camerei de Comerț Craiova, la finele secolului al XIX-lea, trei erau evrei. Astfel, pe str. Unirii s-au impus Albert Roth și Louis Barer¹¹, în timp ce în str. Madona Dudu a activat, din anul 1897, Albert Landau¹².

Cele mai apreciate *magazine de stoffe* au fost adjudecate tot de reprezentanții acestei minorități. În str. Unirii a funcționat magazinul administrat de Isach I. Cohen, iar în str. Lipscani, cu începere din anul 1869, s-a deschis un „mare magazin de postavuri”, proprietar fiind Leon M. Eschenasy¹³. Între anii 1895-1908, magazinul s-a aflat sub directă îndrumare a fraților Isak și Marcus Leon Eschenasy și sub firma socială „Leon M. Eschenasy Fii”¹⁴.

La finele secolului al XIX-lea, *galanteriile* cele mai cunoscute au funcționat pe str. Unirii și au aparținut lui Gherman Filip Lazăr, Lazăr Benvenisti și S. Benvenisti¹⁵. Emanoil David, venit de

² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Dolj, fond Tribunalul Județului Dolj, dosar 99/1884, f. 19 (în continuare se va cita: S.J.A.N. Dolj).

³ C. I. Băicoianu, *Istoria politiceii noastre monetare și a Băncii Naționale (1880-1914)*, vol II, partea I, București, 1932, p. 52; Georgeta Ghionea, *Istoria băncilor urbane din Oltenia, în date, statistici și corespondență (1880-1948)*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2015, p. 56.

⁴ Georgeta Ghionea, *op. cit.*, p. 59.

⁵ Dinică Ciobotea, Marusia Cîrstea, Ion Zarzără, *Documente economice privind circumscripția Camerei de Comerț și Industrie Dolj (1865-1949)*, Craiova, Editura Universitaria, 2015, p. 154.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Eschinazi A. Efraim a practicat comerțul de manufactură, sub firma socială „La Filip”, în str. Lipscani, la nr. 63, în intervalul 1900-1933, în S.J.A.N. Dolj, fond Camera de Comerț și de Industrie Craiova, firme sociale, dosar 77/1931, ff. 2-4; Monitorul Oficial, nr. 146, sâmbătă 27 iunie 1931, p. 8.300 (în continuare se va cita: M.O.).

⁸ Dinică Ciobotea, Marusia Cîrstea, Ion Zarzără, *op. cit.*, p. 155.

⁹ *Ibidem*, p. 144.

¹⁰ *Ibidem*, p. 150.

¹¹ Gheorghe Gherghinescu, *Banca Națională a României. Sucursala Craiova. Băncile în „Cetatea Băniei”*, vol. I., București, Editura Oscar Print, 2015, p. 62; Georgeta Ghionea, *op. cit.*, p. 57.

¹² Dinică Ciobotea, Marusia Cîrstea, Ion Zarzără, *op. cit.*, p. 157.

¹³ Georgeta Ghionea, *Întreprinzători evrei din trecutul Craiovei. Familia Eschenasy*, în Mihaela Bărbieru, Lucian Dindirică (coord.), *O viață în slujba cercetării. În onoare Cezar Avram*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2016, p. 498.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Dinică Ciobotea, Marusia Cîrstea, Ion Zarzără, *op. cit.*, p. 153.

la Brăila, în anul 1883, avea „cel mai mare magazin de încălțăminte din Oltenia”, cunoscut după emblema „Bazarul de Viena”¹⁶.

În Craiova, *ceasornicarii* și *bijuterii* evrei erau căutați și apreciați încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea. În Anuarul comercial pe anul 1898, la categoria ceasornicari sunt înregistrate 13 firme, dintre care șase au fost administrate de reprezentanții acestei minorități. Pe str. Unirii au activat Adolf Ebner (magazin de bijuterii și ceasornicărie, la nr. 133¹⁷), G. Rosenstein, S. Silberman, în str. Lipscanii Noi au funcționat ceasornicăriile administrate de Iosef N. Eskinasy și Ignatz Bauch, iar în str. Lipscani și-a desfășurat activitatea B. Silberman¹⁸. Cinci bijutieri găsim menționați, în același anuar comercial, toți evrei. În str. Madona Dudu au funcționat societățile administrate de A. Glonștein, Bernard Kraidman și M. Silberman, iar în str. Unirii, cele administrate de B. M. Schulder și Moisi A. Mendel&Fii¹⁹.

Șase *agenții de comision* erau administrate de evrei la finele secolului al XIX-lea, iar Aron A. Raff, D. Raff, Herman A. Ștern, I. Khon&C-ie, Leon I. Braunștein²⁰, Leopold Kraus sunt doar câteva nume de comisionari cunoscuți în localitate. Din cei 20 de *tinichigii*, înregistrați la Camera de Comerț, „19 au fost evrei”²¹. În str. Lipscanii Noi i-am identificat pe următorii: Avram Sarovitz, Avram I. Eschinasy, Lazăr Hebstein, David Andelman, Erman Lingher, Simion Barer, Solomon Lax, Simion Legner²², în str. Lipscani și-a avut sediul, Solomon S. Isac, iar în str. Libertății am identificat pe Samuel Nadel. Din listă putem menționa și pe următorii evrei: Avram Grunbaum, Gustav Menhorth, Ignat Marcus Klein²³ și Moise Feder²⁴.

Evreii craioveni și-au adevat inițiativele împrejurărilor. Singurul *alamagiu* consemnat în statisticile studiate a fost evreul Tobias Hirsch Ioseph (str. I. C. Brătianu, nr. 49, începea activitatea, în anul 1883), iar Isac Leon, din str. Madona Dudu, a fost singurul poleitor de rame.

Încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, evreii s-au implicat și în industria locală. Iată o listă a celor mai importante *fabrici* și *ateliere* din Craiova, care funcționau în anul 1892 și erau administrate de evrei²⁵.

Nr. crt.	Numele și prenumele	Felul activității	Adresa
1.	Eser Eschinas	Moară cu abur	str. Abatorului, nr. 58
2.	Moisi A. Mendel et fiu	Moară cu abur	str. Bucovăț, nr. 76
3.	Isac Beligrădeanu Iosef et fiu	Moară cu abur	str. Barbu Catargiu
4.	Iosif Lachman	Atelier mecanic	str. Bucovăț
5.	Ralian Samitca	Tipografie-atelier	str. Justiției
6.	Filip Lazăr	Tipografie-atelier	str. Lipscani, nr. 22
7.	David Benvenisti	Tipografie-atelier	str. Primăriei, 11

¹⁶ Gheorghe Gherghinescu, *op. cit.*, p. 424.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Dinică Ciobotea, Marusia Cîrstea, Ion Zarzără, *op. cit.*, p. 143.

¹⁹ În anul 1906 societatea cu firma socială „Moisi A. Mendel&Fii” avea ca obiect de activitate: „comerțul cu bijuterii, moară cu aburi, exploatare de păduri, și în fine, orice fel de întreprindere cu caracter comercial”. Firma a fost radiată în anul 1940, în S.J.A.N. Dolj, fond Camera de Comerț și de Industrie Craiova, dosar 346/1931, f. 11.

²⁰ Braunștein Leopold (n. Brăila, 23 aprilie 1863), firma comercială „Braunștein Leopold”, cu obiectul de activitate: comisionar, sediul în str. Liceului, la nr. 12, începea comerțul la 10 octombrie 1894, în M.O. nr. 157/10 iulie 1931, p. 8.854.

²¹ Cezar Avram, Dinică Ciobotea, Virgil Joița, Vladimir Osiac, Ion Pătroi, Ileana Petrescu, *Istoria comerțului în sud-vestul României, sec. VIII-XX*, Craiova, Editura de Sud, 1999, p. 258.

²² Dinică Ciobotea, Marusia Cîrstea, Ion Zarzără, *op. cit.*, p. 161.

²³ Cezar Avram, Dinică Ciobotea, Virgil Joița, Vladimir Osiac, Ion Pătroi, Ileana Petrescu, *op. cit.*, p. 258.

²⁴ Georgeta Ghionea, *op. cit.*, p. 57.

²⁵ S.J.A.N. Dolj, fond Prefectura Dolj, Serviciul Administrativ, dosar 105/1892, ff. 107-110; Dinică Ciobotea, Marusia Cârstea, Ion Zarzără, *op. cit.*, pp. 116-117.

Tipografiile cei mai cunoscuți au fost evreii. Iosif Legătorul „care de la 1858 se iscălește cu Samitca”²⁶, își începea activitatea în jurul anului 1835 ca „legător de cărți”. În anul 1846, acesta a achiziționat instalația tipografică a lui Constantin Leca transformând legătoria în tipografie²⁷. S-a asociat cu Iancu Moisi (Taubmann), lucrând sub firma „*Iosif Samitca și Iancu Moisi*”, în intervalul 1846-1863. Între 1863-1864, firma a fost condusă de Iosif Samitca și fiul său cel mare Ralian. Din anul 1864, documentele ne indică o asociere între Iosif Samitca și profesorul Th. Macinca, sub firma socială *Th. Macinca & Samitca*²⁸, asociere care a durat până în jurul anului 1873, când Iosif Samitca s-a retras și a cedat propria parte fiului său, Ralian Samitca. În intervalul de timp 1873-1878, societatea a funcționat sub conducerea lui Th. Macinca și Ralian Samitca. Din anul 1886, documentele menționează asociația sub firma socială *Ralian și Ignat Samitca*²⁹. După Primul Război Mondial, societatea apare în documente cu denumirea de *Scrisul Românesc*³⁰.

Tipografia „Philip Lazăr” era instalată la Craiova, în anul 1874, iar din anul 1880 figurează cu numele de Filip Lazăr. În anul 1884, era înregistrată ca „Tipografia Română”, în anul 1893, apare cu denumirea de „Tipografia Română Filip Lazăr & Comp”, apoi „Filip Lazăr Succesor”, iar din anul 1901, Tipografia Lazăr. În jurul anului 1903 a fost desființată³¹. Tipografia Frații Benvenisti (Sandu și David) a început să funcționeze în anul 1876. Din jurul anului 1890 a funcționat cu denumirea de „Tipografia David Benvenisti”³².

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, „casele de bancă” care funcționau la Craiova aparțineau evreilor. Tot evreii au fost și cei mai mulți *zarafi* înregistrați, în documente.

Tabel cu principalii bancheri, *zarafi* din Craiova (sfârșitul secolului al XIX-lea)³³.

Nr. crt.	Numele și prenumele	Bancher, zaraf
1.	Asericu Eskenasy	Zaraf
2.	Morinicu Penchas	Zaraf/bancher
3.	Heinricu Lazăr	Zaraf
4.	Măcicu Penchas	Zaraf
5.	Mayer Cohen	Zaraf
6.	M. E. Solomon	Zaraf
7.	Moscū D. Semo	Zaraf
8.	Rafael Penchas	Zaraf
9.	David Alire Ascher	Zaraf
10.	Avram Elÿ	Zaraf
11.	Levi Iacob	Zaraf
12.	Frații Așer Eskenasy	Bancheri
13.	Rafael S Penchas, Fii	Bancheri
14.	Poumay & Făreanu	Bancher
15.	Fermo Lazăr fiu	Bancher

²⁶ Prof. C. D. Fortunescu, *Începuturile tipografiei în Craiova*, în „Almanahul Graficeii Române”, 1926, pp. 120-121.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Tipografia T. Macinca a funcționat în intervalul 1860-1864. Ulterior, proprietarul a cedat instalația lui Samitca, devenind asociat până în anul 1876. Instalația era în str. Unirii, pe locul unde mai târziu a funcționat Banca Olteniei, în Prof. C. D. Fortunescu, *art. cit.*, în *loc. cit.*, p. 121.

²⁹ *Ignat Samitca*, în „Almanach tipografic”, Anul VI, nr. 6/1903, pp. 60-61.

³⁰ Niculae Th. Ionnițiu, *Istoria Editurii Românești*, București, Editura Cartea Românească, f.a., p. 143.

³¹ Prof. C. D. Fortunescu, *art. cit.*, în *loc. cit.*, p. 121.

³² *Ibidem*.

³³ S.J.A.N. Dolj, fond Tribunalul Județului Dolj, dosar 50/1865, f. 1; Idem, dosar 408/1895, f. 1; Idem, dosar 302/1884, f. 9; Idem, dosar 388/1888, f. 2; C. I. Băicoianu, *Istoria politicii noastre monetare și a Băncii Naționale (1880-1914)*, vol II, partea I, București, 1932, p. 51; Georgeta Ghionea, *op. cit.*, pp. 55-56.

Diversitatea negustorilor și meseriașilor evrei de la sfârșitul secolului al XIX-lea este elocventă. Lista nu se oprește la numele și ocupațiile prezentate mai sus. Din statisticile studiate aflăm că întreprinzătorii evrei au avut și alte ocupații, iar dintre acestea le enumerăm pe următoarele: *cizmari* (Marcu Leon), *mecanici* (Isac I. Ligi), *pielari* (Max Salom, Isac M. Balunstein), *sticlari* (Hirsch Efraim), *marchitani* (Avram M. Rosenzweig), *farmaciști* (Ed. Konteschweller) etc.

Dintre evreii stabiliți în Craiova, vom prezenta, în continuare câțiva negustori cu firme individuale, înregistrate la Camera de Comerț și de Industrie Craiova, în perioada interbelică. Astfel, dintre comercianții evrei care și-au desfășurat activitatea pe str. Lipscani, îl menționăm pe Alcalay M. Iosef (n. Craiova, 16 octombrie 1876). La nr. 32, acesta avea înregistrată o societate, recunoscută după emblema „Depozitul Național”, cu următorul obiect de activitate: „postăvărie, manufactură și haine gata”. Societatea și-a început activitatea în anul 1927, iar în anul 1931, figura la Camera de Comerț cu o sucursală în str. Lahovari nr. 6, sucursală recunoscută după emblema „La postăvăria Națională”³⁴. La câteva case distanță (nr. 41), se găsea firma de „pielărie și articole de cizmărie”, proprietatea lui Moritz-Moise Grimberg (n. Focșani, 28 decembrie 1889). Recunoscută după emblema „La ucenicul vienez”, societatea și-a început activitatea la 12 februarie 1914 și a funcționat mai bine de două decenii³⁵. În imediata apropiere, la nr. 42, și-a derulat afacerile comerciale de „manufactură, galanterie și mărunțișuri”, Derera Nachmann (n. Craiova, 15 aprilie 1889). Societatea și-a început activitatea la 12 februarie 1920 și a funcționat sub emblema „La Leul African”³⁶. În clădirea cu nr. 65 a activat firma lui Iosef Semo. Nu cunoaștem cu precizie data începerii activității sale, sursele studiate ne indică faptul că, la data de 22 mai 1931, solicita radierea societății pentru „comerțul de manufactură și mărunțișuri en detail”³⁷. În aceeași zonă, la nr. 75, era înmatriculată, la 14 august 1926, postăvăria lui Bercu Schwartz (n. București, 14 aprilie 1897). Societatea a funcționat sub egida unei embleme semnificative „Postăvăria Nouă”³⁸.

Pe str. Alexandru Lahovary, în spațiul comercial de la nr. 23, Rahmil Iacob a administrat o societate comercială care a avut următorul obiect de activitate: „fabrică de pălării, furnituri de mode, atelier de confecțiuni, galanterie, manufactură, piei brute, cu derivatele lor”. Societatea, care și-a început activitatea în anul 1924 și care în anul 1931 înregistra o sucursală în str. Horezu nr. 5, a avut de-a lungul timpului mai multe embleme: „Unic”, „Unica”, „Unici”, „Unicum”³⁹. Pe aceeași stradă (Alexandru Lahovary), la nr. 125, cu începere din anul 1924, Albert Levy (n. 20 ianuarie 1881) a desfășurat următoarea activitate: „tinichigerie, marchitanie și mărunțișuri”, sub emblema „La Severineanu”⁴⁰.

Pentru perioada de care ne ocupăm, documentele menționează pe str. Unirii, la nr. 56, cu începere din 2 iunie 1931, magazinul de „încălțăminte endetail – La Cisma Regală”, administrat de Moscu Victoria-Ventura (n. 1876, Calafat)⁴¹. Pe aceeași arteră comercială, la nr. 72, a fost înregistrată la Camera de Comerț și Industrie Craiova, în anul 1929, magazinul pentru „parfumerie, articole de toaletă, cauciucuri, pansamente, articole de igienă”, proprietatea lui Brill Albert (n. 15 februarie 1901, Craiova)⁴².

În anul 1925, Avram S. Levy (n. 28 iulie 1893) înscria în Registrul Comerțului o societate, cu obiectul de activitate „articole de menaj, sticlărie, mărunțișuri, galanterie, fierărie, coloniale”, cu sediul în Piața Măreșu, nr. 139. Societatea sa a funcționat sub emblema „La Speranța”⁴³. Pe str.

³⁴ M.O., nr. 157/10 iulie 1931, p. 8.853.

³⁵ M.O., nr. 154/7 iulie 1931, p. 8.701.

³⁶ M.O. nr. 173/29 iulie 1931, p. 9.670.

³⁷ M.O., nr. 158/11 iulie 1931, p. 8.909.

³⁸ M.O., nr. 154/7 iulie 1931, p. 8.698.

³⁹ M.O., nr. 157/10 iulie 1931, p. 8852.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 8.853.

⁴¹ M.O., nr. 127/4 iunie 1931, p. 7.144.

⁴² M.O., nr. 154/7 iulie 1931, p. 8.702.

⁴³ M.O., nr. 157/10 iulie 1931, p. 8853.

Madona Dudu, la nr. 7, Heinrich Hersohn (n. 25 august 1902) a deschis cu începere din anul 1931 o farmacie⁴⁴. Pe aceeași arteră comercială, la nr. 40, cu obiectul de activitate „coloniale, pielărie, sticlărie și mărunțișuri”, din anul 1925, a funcționat societatea lui Herșcu Segal (n. comuna Hârlău, Botoșani, 11 februarie 1894)⁴⁵, iar la nr. 41, Iacob H. Cohen (n. 9 august 1874, Craiova) a administrat din anul 1903, un magazin de încălțăminte, recunoscut după emblema „La Pielea Verde”⁴⁶.

În memoria locuitorilor urbei au rămas și următorii evrei: Herșcovici Artur (n. Roman, 15 august 1874), obiectul de activitate „ceaprazărie militară și civilă”, emblema „La Dorobanțu”, cu sediul în str. Justiției, nr. 20 a început comerțul în anul 1914⁴⁷; Rașela Barasch-Schwartz (n. Craiova, 1 noiembrie 1891), obiectul de activitate „confecții, manufactură și mărunțișuri”, str. Elca, nr. 6, a început comerțul la 2 Decembrie 1921⁴⁸; Brüll Isac (n. Craiova, 15 august 1861), obiectul de activitate „magazin de încălțăminte”, emblema „La Parcul Regal”, str. Tache Ionescu, nr. 22, începea comerțul la data de 1 aprilie 1927⁴⁹; Mișu Eskenasy⁵⁰ își începea activitatea la 14 iunie 1926, pentru „agentură și comision, import și export de cereale, consignatiuni și depozit de mărfuri”, în str. Târgului, nr. 2, cu emblema: *Oficiul Comercial*⁵¹; Sason R. Penchas (n. 21 august 1873, Craiova), firma socială „Sason R. Penchas” pentru „agentură și comision de cereale”, str. Sf. Dumitru, nr. 4, începea comerțul în iulie 1929⁵²; Leon R. Avram, zis Albert (n. București, 19 decembrie 1900), obiectul de activitate „magazin de mărunțișuri”, cu emblema „La zece mii de articole”, str. Emil Gârleanu, nr. 1, începea comerțul la 27 mai 1931⁵³.

Ceasornicari, tinichigii, croitori, bijutieri, comercianți evreii s-au afirmat ca o prezență semnificativă în dinamica socio-economică a orașului Craiova. În general și-au adecvat inițiativele împrejurărilor venind cu contribuții personale prin care s-au impus în cadrul comunității locale. Au existat domenii în care au deținut supremația cum a fost cazul tipografilor (Samitca, Benvenisti, Lazăr). Abilitatea de a întrebuița creditul și arta de a face să circule rapid capitalul au fost numai câteva dintre calitățile care i-au impus, încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, în îndeletnicirile financiare ale orașului. Prezentarea ocupațiilor și a unităților comerciale, cu descrierea sumară realizată mai sus este departe de a fi reușit să surprindă totalitatea societăților care au funcționat în orașul Craiova și care au fost patronate de reprezentanți ai acestei minorități.

BIBLIOGRAPHY

Băicoianu, C. I., *Istoria politiceii noastre monetare și a Băncii Naționale (1880-1914)*, vol II, partea I, București, 1932.

Cezar, Avram, Dinică, Ciobotea, Joița, Virgil, Osiac, Vladimir, Pătroiu, Ion, Petrescu, Ileana, *Istoria comerțului în sud-vestul României, sec. VIII-XX*, Craiova, Editura de Sud, 1999.

Ciobotea, Dinică, Cîrstea, Marusia, Zarzără, Ion, *Documente economice privind circumscripția Camerei de Comerț și Industrie Dolj (1865-1949)*, Craiova, Editura Universitaria, 2015.

Gherghinescu, Gheorghe, *Banca Națională a României. Sucursala Craiova. Băncile în „Cetatea Băniei”*, vol. I., București, Editura Oscar Print, 2015.

⁴⁴ M.O., nr. 127/4 iunie 1931, p. 7.144.

⁴⁵ M.O., nr. 174/30 iulie 1931, p. 9.719.

⁴⁶ M.O. nr. 157/10 iulie 1931, p.8.857.

⁴⁷ *Ibidem*, p.8.854.

⁴⁸ M.O. nr. 173/29 iulie 1931, p. 9.672.

⁴⁹ M.O. nr. 157/10 iulie 1931, p.8.854.

⁵⁰ Mișu Eskenasy, născut la 1 februarie 1898, Roșiori de Vede, în S.J.A.N. Dolj, fond Camera de Comerț și Industrie Craiova, Firme Individuale, dosar 118/1931, f. 1; M.O. nr. 173/29 iulie 1931, p. 9.670.

⁵¹ M.O., nr. 173, 29 iulie 1931, p. 9.672.

⁵² M.O., nr. 157, vineri 10 iulie 1931, p. 8.851.

⁵³ M.O., nr. 125, marți 2 iunie 1931, p. 7.089.

Ghionea, Georgeta, *Istoria băncilor urbane din Oltenia, în date, statistici și corespondență (1880-1948)*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2015.

Ghionea, Georgeta, *Întreprinzători evrei din trecutul Craiovei. Familia Eschenasy*, în Mihaela Bărbieru, Lucian Dindirică (coord.), *O viață în slujba cercetării. În onorem Cezar Avram*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2016.

Prof. C. D. Fortunescu, *Începuturile tipografiei în Craiova*, în „Almanahul Graficei Române”, 1926.

Ionnițiu, Nicolae Th., *Istoria Editurii Românești*, București, Editura Cartea Românească, f.a. Monitorul Oficial, numere: 127/4 iunie 1931; 146/27 iunie 1931; 154/7 iulie 1931; 157/10 iulie 1931; 158/7 iulie 1931; 173/29 iulie 1931; 174/30 iulie 1931.

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Dolj, fond Tribunalul Județului Dolj, dosare: 99/1884; 50/1865; 302/1884; 388/1888; 408/1895.

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Dolj, fond Prefectura Dolj, Serviciul Administrativ, dosar 105/1892.

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Dolj, fond Camera de Comerț și de Industrie Craiova, dosare: 77/1931; 346/1931.